

1. Yleistä	
1.1 Hankkeen nimi	Arctic Cultural Heritage
1.2 Hankenumero (NYPS)	NYPS 20201781
1.3 Raportointikausi	1807-1902 (VVKK-VVKK)
1.4 Raporttityyppi	☐ Väli­raportti ☒ Loppuraportti
1.5 Liitteet	☐ a) ☐ b) ☐ c) ☐ d) ☒ e)
1.6 Organisaatio	Nouseva Rannikkoseutu ry (johtava tuensaaja)
1.7 Internet ja sosiaalinen media	https://www.nousevarannikkoseutu.fi/fi/yhteisot/kylahankkeet/arctic-cultural-heritage
1.8 Yhteyshenkilö	Soila Nyman
1.9 Sähköposti	soila.nyman@nousevarannikkoseutu.fi

2. Toimenpiteet	Kuvaus	Ohjelma-alueen ulkopuolella? Jos kyllä, täytä myös kohta 2.1
Hankkeen johto ja projektin organisaatio	<p>Hankkeelle asetetuissa yleisissä tavoitteissa ja aikataulussa pysymistä on vastannut hallinnoiva taho, joka on pitänyt säännöllisesti sisäisiä palavereja. Yhteisiä palavereja hankkeen hallinnosta ja etenemisestä on pidetty myös muiden hankekumppanien ja rahoittajien kanssa (skype-kokous). Jokainen hankekumppani on vastannut budjetissa, aikataulussa ja sovitussa toimenpiteissä pysymisestä sekä raportoinnista oman alueen osalta. Hankekumppanit ovat toimittaneet tarvittavat tiedot hankkeen hallinnoijalle raportointia varten. Jokainen ryhmä huolehtii hankemateriaalin arkistoinnista omalta osaltaan. Hallinnoiva taho arkistoi hankkeen yleiset asiakirjat.</p> <p>Hankkeen sopimuksista ja rahoitusneuvotteluista ovat vastanneet hankkeen yhteyshenkilöt (toiminnanjohtajat). Hankkeen väliraportoinnista ovat vastanneet hankevetäjät ja talousvastaavat yhdessä. Talousvastaava on huolehtinut myös kirjanpidosta ym. Jatkohankkeen suunnitelman</p>	ei

	<p>kirjoittamisen päävastuu on ollut kahdella hankevetäjällä. Hankehenkilöiden vastuista on laadittu tarkemmat tehtävänkuvaukset kansallisen tarkastuksen yhteydessä.</p> <p>Heti hankkeen alkuvaiheessa Ruotsin Leader-ryhmät tekivät muutoksen hankkeeseen (yhteisen hankevetäjän palkkaus 2 ryhmälle). Toisen hankevetäjän saaminen hankkeeseen on huomattavasti helpottanut hankkeen toteuttamista ja varsinaisen hankesuunnitelman tekoa. Kumpikin hankevetäjä on vastannut oman maan sisäisestä yhteydenpidosta Leader-ryhmien ja pilottiehdokkaiden kesken.</p>	
Viestintä ja tulosten esitleminen	<p>Hankkeen viestintään on käytetty seuraavia kanavia: sähköpostit, puhelinsoitot, skype-kokoukset, face-to-face tapaamiset Suomessa ja Ruotsissa, Google drive-työskentelyalusta, hakijan ja muiden tuensaajien kotisivut ja hanke(A3)-infot. Kukin Leader-ryhmä on vastannut hankkeesta tiedottamisesta omalla toiminta-alueella ja omille toimijoille (Leader-hallitus, eri kehittämistoimijat, kunnat, pilottiehdokkaat).</p> <p>Tiedottamista on tehty koko hankkeen ajan. Varsinaisen hankkeen sisällöstä ja mukaan valittavista pilottikohteista on säännöllisesti oltu yhteydessä oman Leader-alueen toimijoihin (mm. pilottiehdokkaat, kunnat). Esiselvityshankkeesta ja jatkohankkeen valmistelusta on tiedotettu myös yhdistyksen vuosiraportissa ja vuosikokouksessa.</p>	ei
Kansainvälisten yhteistyökumppanien kartoittaminen	<p>Uusia hankepartnereita jatkohankkeeseen on kartoitettu Pohjois-Suomesta, Pohjois-Ruotsista ja Pohjois-Norjasta suorilla puhelinsoitoilla ja sähköposteilla elo-syyskuussa 2018. Päävastuu kumppanien etsimisessä on ollut Nouseva Rannikkoseudulla. Norjalaisen kumppanin hakemisessa on tehty yhteistyötä ruotsalaisten kumppanien kanssa, koska heidän hanketyöntekijänsä juuret ovat Pohjois-Norjassa.</p>	ei

	<p>Jo ensimmäiseen face-to-face-tapaamiseen Oulussa saatiin mukaan uutena partneriehdokkaana Outokaira Tuottamhan ry (Suomi) Torniojokivarresta. Pohjois-Ruotsista oltiin yhteydessä Spira Mare Leader-ryhmään heti alkuvaiheessa, mutta henkilöstöressurssien takia he eivät lähteneet mukaan varsinaisen hankkeen suunnitteluun. Norjalaisia toimijoita ei saatu mukaan lokakuuhun 2018 mennessä. Myös rahoittajat saatiin tietä, että Norja on väehntänyt osallistumistaan uusiin hankkeisiin. Lokakuussa 2018 tehtiin yhteinen päätös siitä, ettei kumppanien hakua Norjasta enää jatketa. Perusteluna päätökselle oli hankeajan lyhyys (yhteisten tavoitteiden löytäminen lyhyessä ajassa ei olisi ollut enää mahdollista).</p>	
<p>Hankepartnerien tapaamiset Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa</p>	<p>Hankkeessa on järjestetty 3 yhteistä tapaamista hankekumppaneille. Tapaamiset on pidetty Oulussa (3.-4.9.2018), Korpikylässä (Ruotsi) (18.-9.10.2018) ja Torniossa (21.-22.11.2018). Suomen tapaamisten järjestelyvastuu on ollut Nouseva Rannikkoseudulla ja Ruotsin tapaamisen Leader Tornedalenilla. Tapaamiset olivat 2-päiväisiä. Tapaamisissa olivat mukana seuraavat Leader-ryhmät: Nouseva Rannikkoseutu, Leader Polaris 2020, LLU Tornedalen 2020, Koillismaan Leader, Rieska-Leader, Keskipiste Leader ja Outokaira Tuottamhan.</p> <p>Marraskuisessa tapaamisessa osa ryhmistä päätti jättäytyä pois hankkeesta (pois jäivät Rieska-Leader, Keskipiste Leader ja Outokaira Tuottamhan). Syynä päätökseen oli suunnitellun hankkeen budjetin tasapainottaminen Suomen ja Ruotsin välillä. Suunnitellun hankkeen toiminta-alueen ja pilottien määrän supistamisella tavoiteltiin myös kustannustehokkaampaa ja toimenpiteiltään hallittavampaa kokonaisuutta. Toimenpiteiltään suppeamman hankkeen toteuttamista 7 ryhmän alueella ei koettu tarkoituksenmukaiseksi.</p>	<p>ei</p>

	<p>Tapaamisia on valmisteltu etukäteen suunnitteleamalla mm. tapaamisen aikataulu ja tehtävät sekä valmisteleamalla ideointi- ja suunnittelumateriaalit. Tapaamisten aikana on hankkeesta piirretty mm. mind-map-esityksiä ja työskennelty pienryhmissä. Tapaamisissa on yhteisesti sovittu ja kirjattu hankkeen sisällön pääkohdat (tavoitteet, toimenpiteet, tulokset, budjetti, aikataulu).</p> <p>Face-to-face-tapaamisista on kerätty osallistujalistat. Erillisiä muistioita tai pöytäkirjoja ei ole tapaamisista kirjoitettu hankeajan säästämiseksi. Yhteisesti sovitut asiat on kuitenkin heti kirjattu Google Driven -hankekansioon, jossa ne ovat olleet kaikkien nähtävillä ja muokattavissa.</p>	
<p>Pilottikohteiden valinta ja yhteistyösopimusten teko</p>	<p>Kukin Leader-ryhmä on etsinyt pilotteja jatkohankkeeseen. Ensimmäisessä tapaamisessa sovittiin, että piloteilta edellytetään kiinnostuksen ohella sitä, että niillä on annettavaa muille piloteille kehittämistyöhön. Yksittäisen pilotin tulisi myös olla sellainen, että siihen kytkeytyy kiinteästi muitakin toimijoita, jolloin hyödynsaajien joukko olisi yksittäistä yritystä tai yhdistystä laajempi.</p> <p>Mahdollisiin pilotteihin on oltu yhteydessä suoraan puhelimitse tai sähköpostitse. Pilotteja on tavattu myös face-to-face. Pilottien hausta on ilmoitettu tarpeen mukaan Leader-ryhmien uutiskirjeissä, kotisivuilla tai some-kanavilla. Pilottien hakuprosessi on vaihdellut Leader-ryhmittäin.</p> <p>Kiinnostus hankkeen pilottikohteeksi on ollut paikallistoimijoiden keskuudessa suuri. Vain harvoja pilottiehdokkaita on vaihdettu prosessin aikana. Syynä pilottien vaihtumiseen on ollut lähinnä sitouminen suunnitellun hankkeen toimenpiteisiin (yrittäjillä mm. ajankäytön rajallisuus). Pilottien määräksi varsinaisessa</p>	<p>ei</p>

	<p>hankkeessa on yhteisesti päätetty max 5 pilottia per Leader-ryhmä.</p> <p>Pilottien kanssa on keskusteltu hankkeen sisällöstä ja siitä, millaisia kehittämistarpeita kullakin pilotilla on. Hankekumppanien yhteisissä tapaamisissa pilotteja on esitelty muille ryhmille ja piloteille on alustavasti hahmoteltu yhteistyökumppaneita toisista piloteista (pilottien välisen yhteistyön mahdollistaminen jatkohankkeessa).</p> <p>Pilottien kanssa on suullisesti sovittu hankeyhteistyöstä. Monet piloteista ovat käsitelleet hanketta mm. yhdistyksen kokouksissa. Nouseva Rannikkoseudun osalta pilottien kanssa tehtyt/tehtävät vastinrahasitoumukset on katsottu korvaavan erilliset yhteistyösopimukset.</p>	
Vastinrahoituksen ja suosituskirjeiden hankkiminen	<p>Nouseva Rannikkoseutu (Suomi) on päättänyt sitouttaa pilotteja jatkohankkeeseen keräämällä omilta piloteilta yksityisrahoitusta hankkeeseen. Pilottien kanssa on laadittu helmikuussa 2019 tai laaditaan maaliskuun 2019 aikana vastinrahoitusta koskevat vakuutukset. Muut hankekumppanit eivät kerää hankerahoitusta piloteiltaan.</p> <p>Suomen osalta vastinrahoitukseen jatkohankkeen osalta ovat sitoutuneet myös Nouseva Rannikkoseutu ja Koillismaan Leader. Hankkeen suunnitteluvaiheessa Koillismaan osuus kokonaisbudjetista muotoutui pienemmäksi, jotta vastinrahan osuus pystyi sopivana ryhmän maksukykyyn nähden.</p> <p>Suosituskirjeiden hankkiminen päähankkeeseen on tehty helmikuussa 2018. Suosituksia on saatu mm. kunnilta, joiden alueelta hankkeeseen on valittu pilotteja. (koskee vain Suomea).</p>	ei
Hankesuunnitelman ja	<p>Hankesuunnitelmaa on tehty hankepartnerien yhteisissä face-to-face tapaamisissa ja sähköisesti (Google Drive, sähköpostit, Skype).</p>	ei

jatkorahoitushakemuksen tekeminen	<p>Hankevetäjien kesken on pidetty useita skype-kokouksia marraskuun 2018-helmikuun 2019 välisenä aikana, joiden aikana on työstetty ja tehty korjauksia hankesuunnitelmaan. Lisäksi hankkeen yhteyshenkilöt (toiminnanjohtajat) ovat pitäneet useita skype-kokouksia budjetin ja yhteistyösopimuksien (esiselvityshanke ja jatkohanke) laatimisen tiimoilta.</p> <p>Varsinainen hankesuunnitelman kirjoittaminen on tapahtunut face-to-face-tapaamisten välillä sovitun työnjaon mukaisesti. Esim. jokainen hankekumppani on kirjoittanut omien pilottien esittelyt ja avannut hankkeen viiden pääteeman sisältöä. Ruotsin hankevetäjä on vastannut esim. hankkeen toimenpiteiden aikataulun suunnittelusta ja Suomen hanketyöntekijä toimenpiteiden sisältötekstien kirjoittamisesta. Suomen työntekijällä oli vastuu suunnitelman eriosien yhteen kokoamisesta.</p> <p>Hankesuunnitelmaa on kirjoitettu englanniksi, suomeksi ja ruotsiksi. Englanniksi päätettiin kirjoittaa yleiset tekstit, kuten pilottien ja teemojen esittelyt, toimenpiteiden aikataulusuunnitelma ja budjetti, koska niiden teko aloitettiin syyskuussa 2018 englanniksi. Ruotsiksi kirjoitetut tekstit on käännetty itse suomeksi. Hankesuunnitelman viimeistelykielenä oli suomi, ja valmiin version keskeiset osat käännettiin ammattilaisella ruotsiksi. Näin varmistettiin se, että kaikki hankekumppanit ymmärtävät tekstin samalla tavalla. Viimeiset muokkaukset hankesuunnitelmaan tehtiin ruotsinnoksen jälkeen helmikuun lopussa 2019.</p> <p>Jatkorahoituksen sähköinen hakemus on jätetty helmikuun lopussa 2019. Sähköisen hakemuksen kirjoittaminen ja tarvittavien liitteiden kokoaminen hankekumppaneilta oli Nouseva Rannikkoseudun vastuulla.</p>	
-----------------------------------	---	--

Hankkeen loppuraportointi ja maksatus	Hankkeen väli- ja loppuraportointi sekä maksuhakemukset on tehty rahoittajan asettamassa määräajassa. Kansallisista tarkastuksista ja raportoinnista on huolehtinut kukin hankekumppani itse. Nouseva Rannikkoseutu on ollut vastuussa yhteisestä raportoinnista ja maksatuksesta. Tähän yhteiseen loppuraporttiin on koottu yhteen hankkeen keskeiset toimenpiteet, haasteet ja onnistumiset Suomen ja Ruotsin osalta.	ei

2.1 Ohjelma-alueen ulkopuoliset toimenpiteet ja matkat

Ohjelma-alueen ulkopuolisia toimenpiteitä tai matkoja ei ole tehty hankkeessa.

3. Elinkeinoelämän osallistuminen ja valtiollinen tuki

Esiselvityshankkeen yhtenä tavoitteena oli kartoittaa pilottikohteet varsinaiseen hankkeeseen. Pilottikohteiksi on valittu yhdistysten ohella yksittäisiä yrityksiä ja osuuskuntia. Yritykset ovat lisäksi merkittävä strateginen kumppani muille piloteille, jotka ovat yhdistyksiä. Straregisen kumppanuuden kautta alueen yritykset pääsevät hyötymään jatkohankkeesta sen toteutuessa. Yritykset ovat osallistuneet jatkohankkeen valmisteluun esittämällä toiveita varsinaisen hankkeen toimenpiteiksi. Hankkeen toimenpiteitä on suunniteltu siten, että ne toteutessaan hyödyttävät laajemminkin alueen elinkeinoelämää ja esim. matkailutoimintaa. Yrityksien osallistuminen hankkeen suunnitteluun on tuonut lisäperspektiiviä myös hanketoteuttajille siitä, miten yritykset tällä hetkellä hyödyntävät kulttuuriperintöä palvelutuotannossa, miten ne voisivat sitä hyödyntää ja mitkä ovat hyödyntämisen esteitä.

4. Alueellinen lisäarvo

Esiselvityshankkeen aktivoiva merkitys on ollut suuri. Pohjoismainen yhteistyö nähdään yhdistys- ja yritystasolla hyvin tärkeäksi. Pilottien suuri kiinnostus hanketta kohtaan ja pilottien esittämät aidot kehittämistarpeet ovat helpottaneet jatkohankkeen toimenpiteiden suunnittelua (hankkeen vastaavuus todellisen tarpeen kanssa).

5. Horisontaaliset kriteerit

Tavoite: 72 osallistujaa kulttuuriperintöä säilyttäviin toimenpiteisiin. Osallistujista 45 naista ja 27 miestä.

Toteuma koko hankeajalta: 83 osallistujaa (eri henkilöitä), joista naisia 46 ja miehiä 37. Yksi osallistuja oli 16-24-vuotias. Osallistujat ovat edustaneet 54 eri organisaatiota, yhdistystä tai yritystä.

Raportointijaksolla (1.12.2018-28.2.2019) pilottikontaktoinnin kohteena on Suomessa ollut 8 uutta yhdistystä/yritystä. Hankkeen suunnittelu- ja valmistelutyöhön on ottanut osaa 15 uutta henkilöä, joista 11 naista ja 4 miestä. Nuoria 16-24 vuotiaita on tavoitettu yksi henkilö. Keskusteluista ja tapaamisista pilottien kanssa on pidetty joko nimelistaa (Leader-ryhmän oma seuranta) tai kerätty osallistujalistat. Osallistuja- ja nimelistat ovat liitteenä.

Hankkeen henkilöstö on ollut naisia (sattuma). Hankevetäjät on valittu organisaatioiden sisältä/läheltä, koska hankkeen lyhyt toteutus aika ei ole mahdollistanut pitkää rekrytointiprosessia. Naisten ja miesten välinen tasa-arvo on toteutunut hankkeessa nimenomaan pilottiehdokkaiden osallistumisen kautta. Kulttuuriperinnön säilyttäminen ja kehittäminen on kiinnostanut tasapuolisesti molempia sukupuolia. Miehet ja naiset ovat voineet yhtäläisesti esittää toiveita ja kehittämistarpeita hankkeen sisältöön. Jatkohankkeen sisällössä on pyritty rakentamaan molempia sukupuolia hyödyttävä. Esiselvityshankkeessa sukupuolten välinen tasa-arvo kohderyhmässä (pilottit) on koettu tärkeämmäksi kuin sukupuolten tasa-arvo hanketyöntekijöissä (kentän näkemyksen saaminen jatkohankkeeseen).

Kestävä kehitys on huomioitu esiselvitysvaiheessa siten, että jatkohankkeen sisältöön on nivottu vahvasti mukaan mm. lähimatkailun näkökulmaa, joka on ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä. Kulttuuriperintö tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia myös paikallisen yritystoiminnan kestävään kehittämiseen. Jatkohankkeen toimenpiteet on nostettu paikallisesta tarpeesta, osaamisesta ja resursseista (keskustelut pilottien ja alueen kuntien kanssa). Kestävä kehittäminen tukee paikallisten ansaintamahdollisuuksien kehittäminen ohella se, että kulttuuriperinnön säilyttäminen nivoo yhteen eri toimijoita ja eri sukupolvia.

Valmisteluvaiheessa kaikille Leader-alueiden toimijoille on tarjottu yhtäläiset mahdollisuudet hakea pilottikohteeksi hankkeeseen. Varsinaisen hankkeen toimenpiteet on rakennettu siten, että jokaisella alueella ja toimijalla on mahdollisuudet osallistua jatkohankkeen toimintaan, vaikkei olisikaan pilottikohte. Osa varsinaisen hankkeen toimenpiteistä pidetään kaikille ilmaisina ja avoimina (kokeilupäivät, festivaali).

6. Saavutukset, tulokset, poikkeamat ja hyvät esimerkit

Esiselvityshankkeen päätavoitteena oli valmistella hanke kulttuuriperintö-verkoston luomista sekä kulttuuriperinteen elävöittämistä ja hyödyntämistä edistävälle hankkeelle. Marraskuun 2018 loppuun mennessä hankkeen päätavoite ja alatavoitteet sekä karkea runko toimenpiteille, aikataululle, budjetille ja tuloksille oli saatu muotoiltua. Hankesuunnitelma valmistui liitteineen helmikuussa 2019, hiukan suunnitellusta aikataulusta myöhässä. Suunnitelman tekoa hidasti alkuvaiheessa suuri hankekumppanien määrä (7 kpl).

Esiselvityksen tavoitteena oli myös hakea yhteistyökumppanit (Leader-ryhmät) ja pilottikohteet varsinaiseen hankkeeseen. Marraskuun 2018 loppuun mennessä varmistuivat yhteistyökumppanit varsinaisen hankkeen toteuttamiseen (Nouseva Rannikkoseutu, Koillismaan Leader, LLU Tornedalen ja Leader Polaris). Ainoastaan kumppania Pohjois-Norjasta ei löydetty. Tämä puute päätettiin korvata ottamalla norjalaiset kulttuuriperintötoimijat vahvasti mukaan varsinaisen hankkeen toimenpiteisiin (verkostotapaamiset, digitaalinen keskustelualusta, opintoretki, festivaali). Samoin Ruotsin Spira Mare Leader-ryhmää ei saatu hankkeeseen mukaan. Pohjois-Ruotsiin toteutetaankin pilottien opintomatkoja yhteistyöverkoston luomiseksi.

Pilottien valinta on myös edennyt suunnitellusti. Marraskuun lopussa 2018 valtaosa piloteista oli jo varmistunut. Tammi-helmikuussa 2019 on varmistettu viimeiset puuttuvat pilottikohteet (2 pilottia Suomessa).

Pilottien osallistaminen aktiivisesti hankkeen suunnitteluun on ehdottomasti ollut hyvä käytäntö. Se, että pilotit ovat päässeet vaikuttamaan hankkeen sisältöön, on vahvistanut sitoutumista hankkeen toteuttamiseen. Piloteilta on myös saatu ajantasaista ja oikeaa tietoa kentän tarpeista, joihin hankkeella on pyrittävä vastaamaan. Pilottitapaamisten yhteydessä on saatu myös arvokasta tietoa alueilla käynnistyvistä hankkeista.

7. Seuranta, arviointi ja oppiminen

Hankkeesta ei ole tehty ulkopuolista arviointia.

8. Yhteistyöt ja synergiat

Hanketta suunniteltaessa on huomioitu mm. Our Stories -hankkeen (Interreg Nord) sisältö päällekkäisten toimintojen välttämiseksi. Muista Interreg Pohjoisen-hankkeista ei ole tietoa. Hanketta suunniteltaessa on pyritty huomioimaan paikallisten hanketoimijoiden, mm. matkailuhankkeet, näkemyksiä (hankkeiden välinen synergia, mikäli hanke käynnistyy). Nouseva Rannikkoseudun pilottien (Hailuoto ja Liminka) alueilla on käynnistymässä Resilient Coast -hanke (2019-2022)

ja Oulu2026-hanke (Kulttuuripääkaupunki-hanke), joiden kanssa yhteistyötä tehdään mahdollisessa jatkohankkeessa.

9. Kokemukset, muut kommentit sekä mahdollinen edellisen kauden palaute

Hankekumppaneiden määrän vähentäminen seitsemästä neljään osoittautui hyväksi ratkaisuksi. Pienempi toimijoiden määrä on helpottanut hankkeen sisällön suunnittelua huomattavasti. Kun mukana oli 7 ryhmää, ja jokaisen odotukset hankkeesta osin erilaiset, oli yhteisen punaisen langan löytäminen haasteellista. Myös pilottiehdokkaiden suuri määrä (5 pilottia per Leader-ryhmä, 7 Leader-ryhmää) uhkasi tehdä jatkohankkeesta enemmänkin pelkän kohtaamisalustan kontaktien luomista varten. Pienempi pilottien määrä (19) antaa paremmat mahdollisuudet pilottien väliselle aidolle yhteistyölle jatkohankkeessa.

Toimijoiden määrän vähentäminen lähes puolella nopeutti suunnitteluprosessia oleellisesti. Oikeastaan vasta marraskuisen tapaamisen jälkeen hankesuunnittelussa päästiin etenemään tehokkaasti. Neljän toimijan kesken työtehtävien jakaminen, niissä pysyminen ja ylipäätään aikataulujen hallinta on ollut huomattavasti helpompaa. Suppeampi toimijoiden määrä on vähentänyt työn kuormittavuutta hallinnoivan tahon näkökulmasta.

Kansainvälisen hankkeen valmisteluprosessi vaatii paljon aikaa ja henkilöresurssia. Mitä enemmän hankkeessa on mukana eri organisaatioita, sitä enemmän tarvitaan aikaa yhteydenpitoon sekä aikataulujen ja materiaalin hallintaan. Mitä enemmän valmistelussa on mukana toimijoita, sitä tärkeämpää olisi heti alkuvaiheessa sopia tarkasti tehtävänjaosta ja vastuista (esim. yksityiskohtaisen yhteistyösopimuksen teko heti alussa). Esiselvityksessä luotettiin suullisiin sopimuksiin. Toisaalta osallistuvien tahojen rajaaminen jo esiselvityksen hakuvaiheessa pienemmäksi olisi helpottanut ja nopeuttanut valmisteluprosessia.

Monen toimijan yhteishankkeessa jokaisella on myös oma tapansa viestiä (kanavat, viestinnän sykli). Alussa yhteisen kielen puuttuminen hankaloitti keskusteluja, myös tahattomia väärinymmärryksiä sattui alkuvaiheessa. Esiselvityshanke osoitti käänköspalveluiden tarpeellisuuden kansainvälisessä hankkeessa. Virallisten hanketekstien kääntämiseen pitää olla jatkohankkeessa riittävästi aikaa ja rahaa. Pääsääntöisesti hankkeen sisäinen viestintä on kuitenkin toiminut ja yhteisymmärrys on löytynyt.

Hankkeiden valmistelu on aina oppimisprosessi, jonka arvo on juuri kokemuksissa. Vaikka esiselvitysvaiheessa aikaa ja työntekijäresurssia olisi voinut olla enemmän käytettävissä, oli esiselvitysvaihe erittäin tarpeellinen jatkohankkeen suunnittelun kannalta. Esiselvityshankkeella on ollut selvä alueen toimijoita aktivoiva vaikutus.

Esiselvityksen kautta alueen toimijat on voitu jo ennen varsinaisen hankkeen käynnistämistä sitouttaa tulevaan hankkeeseen. Ilman esiselvitystä hankekumppanien face-to-face-tapaamiset olisivat voineet jäädä toteutumatta. Hankekumppanien kohtaaminen kasvokkain on kuitenkin edellytys luottamuksen syntymiselle, mikä on perusedellytys onnistuneelle hankkeelle.

Interreg Pohjoinen-raportointikäytäntöihin perehtyminen on vienyt hallinnoivalta taholta runsaasti aikaa. Jatkohankkeessa raportointiin on varattava paljon aikaa, jotta raportit ehditään kirjoittaa aidosti yhteistyössä, tekstejä kääntää ja kommentoida prosessin eri vaiheissa. Esiselvityksessä hallinnoiva taho pyysi hankekumppaneilta kommentteja väli- ja loppuraporttiin sähköpostitse ja koosti niistä yhdenvedon.

10. Summary in English (mandatory in the final report)

The 'Arctic Cultural Heritage' preliminary project aims to prepare a main project between Leader Nouseva Rannikkoseutu, Leader Koillismaa, Leader Polaris and LLU Tornedalen. The goal of the project is to create a network of and for Northern cultural heritage actors as well as to increase general interest towards preservation and development of cultural heritage. In addition, the project surveys and commits pilots to the main project. Project includes 19 pilots: enterprises, cooperatives and/or associations. Each pilot has their own cooperation networks which can be used to spread project results to wider audiences.

The preparation for the main project has been done in cooperation with local cultural heritage actors. 83 persons, of whom 37 men and 46 women, have participated in the project preparation. With the participation of the target group (pilots), the project preparation has gained valuable information on how actors utilize or could utilize cultural heritage in their services, or what are the reasons for preventing utilization of cultural heritage. The preliminary project has committed the target group to the actions of the main project.

The preliminary project has been essential for the preparation of the main project. Learning international cooperation, finding new partners and setting a common thread require time. The preliminary project enables mutual learning and joint discovery of the best practices for the implementation of the main project. .